

OILAVIY MUNOSABATLARNING FARZAND TARBIYASIGA TA’SIRI

Eshchanova Gulnara Narimanovna

Nizomiy nomidagi TDPU

“Maktabgacha pedagogika va psixologiya”

kafedra dotsenti, p.f.n.

ANNATOTSIYA

Maqolada oilaviy munosabatlarning bola tarbiyasi ta’siri masalasi tadqiq etiladi. Ushbu masala tadqiqiga fan texnika asridagi oilaviy sharoitlar va ularning bola tarbiyasiga ta’siri masalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: ijtimoiylashuv, bola , pedagog, psixolog, oila, maktabgacha ta’lim tashkilo, kitob, kitobxonlik

Zamon taraqqiyoti va oilalardagi qulayliklar bola tarbiyasida ota-onalar uchun imkoniyatlar taqdim etish barobarida bir qator muammolarni ham yaratayotgani hech kimga sir emas. Bugungi kunda ko‘pchilik ota - onalar farzandlari tarbiyasida gadgetlar va televideniaga bog‘lanib qolishmoqda. Natijada bolalar mehdangina yiroqlashib qolmay, ijtimoiylashuvdan ham yiroqlashmoqda. Bolalarda muloqotga kirishish qobiliyati sust rivojlanmoqda, o‘z fikrlarini mustaqil bayon etish ko‘nikmalari oqsamoqda. Ko‘pchilik ota-onalarning o‘zlari ham bevosita gadgetlarga bog‘lanib qolayotganligi, kitob o‘qimayotganligi kuzatilmogda. Bunday ota-onalar bolalarining ta’lim-tarbiyasini mutlaqo MTT va umumta’lim maktablari zimmasidagi ish sifatida qarashadi. Ta’lim tashkilotlari bilan hamkorlikda ham sustkashk qilishadi. Bunday holatlar pedagoglar uchun qator qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda.

“Bola uchun oila juda muhimdir. Shaxsning kamoloti, hayotga tayyorlanishi va jamiyatning qadriyat mezonlariga mos inson bo‘lib yetishishi, avvalo, oilaga bog‘liq”, deb yozadi Mine Izgi.

To'ri, oilaning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy jihatlari bolaning tarbiyasiga, ruhiyatiga va rivojlanish kompetensiyalariga ta'sir ko'rsatadi. Mehr-muhabbat, o'zaro hurmat va ahllik mavjud bo'lgan oilada tarbiya topgan bolada o'ziga ishonch va maqsad sari intiluvchanlik yuqori bo'ladi, ular hayotda tez muvaffaqiyatga erishadilar. Bunday muhitdan bebahra tarzda kata bo'lgan bolalar esa tajovvuzkor, asabiy, odamovi bo'lishadi.

Ta'lim- tarbiyada ota-ona va oila a'zolarining hamkorligi bolalarda mavjud bo'lgan muammolarni yengib o'ttishlaiga va o'g'ri yo'lga qo'yilishi bolani o'zini namoyon qilishiga imkon beruvchi omil hisoblanadi. Chunki bolada tevarak-atrofni tanish va bilimlarini boyitish bevosita kattalarga taqlid asosida rivojlanadi.

Oilada bola tarbiyasiga sabr-toqat bilan yondashish, bolada boshqalarning, do'stining muvaffaqiyatidan ham quvonish, hasad qilmaslik, quvonchni birga baham ko'rish tuyg'ularini, muvaffaqiyatdan quvonib, mag'lubiyatda chidamli bo'lishni o'rgatish zarur. Kitoblardan zavq olishni, kitobxonlikni kamol toptirish, buning uchun esa, albatta ota-onalarning o'zlari bolalari juda kichkinaligidan ularga kitoblar o'qib berishlari va kitoblar sovg'a qilishlari talab etiladi. Shuningdek bolalarni gadjetlarga bog'lanib qolmasliklarini ta'min etish maqsadida turli xil konstruktorlik o'yinchoqlarini yasashga o'rgatish, legolardan turli natsalar yasashga o'rgatish lozim. Bolalarga o'yinchoqlar tanlaganda ham bu o'yinchoqlarni bola rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini inobatga olish maqsadga muvofiq bo'ladi. Boalarni faqatgina o'yinchoqlar magaziniga emas, balki, kitob magazinlariga ham olib boorish, o'zlari uchun kitob tanlashga o'rgatish va yordamlashish lozim. Boalar bilan tez-tez tabiat qo'yniga sayohatlar uyushtirib turish, bunday paytlarda ularga o'simliklar va hayvonot olami haqiga ma'lumotlar berish, tabiat hodisalari va tilsimlarini anglashlariga yordam berish, tabiat go'zalliklaridan zavqanish bilan birga uni asrash borasida bilimlarini boyitish lozim. Agar e'tibor bergan bo'lsangiz ko'pchilik hayotda mustaqil qaror qabul qilishda ikkilanishadi, qiynalishadi, oqibatda bunday insonlar uchun boshqakar qaror qabul qilishadi. Shuning uchun bolalarga kichikligidan qaror qabul qilishni o'rgatish zarur. Bu bolani boshqalar bilan hisoblashmay ish ko'rishi mumkin degan

xulosadan yiroq tarzda, uning tafakkurini rivojlantirish ga qaratilgan ish bo‘lib, bolaning qarorida xatolik bo‘lsa uni bosiqlik bilan “Seni qaroringni hurmat qilaman, ammo mana bunday qarorga kelsang yanada yaxshi bo‘lardi”,-deyish orqali bolaga xatosini to‘g‘ri ko‘rsatish bilan birga o‘z fikriga ega bo‘lish hurmatga loyiq ish ekanligini anglatish mumkin. Bolada mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlanishi bevosita bilimlarining chuqurligi bilan bog‘liqligini anglatish uchun har qanday qarashlarni ilmiy asoslar bilan tushuntirish, bilimning kata kuchga egaligini anglatish ham bola tarbiyasida juda muhimdir.

Bolaga kattalardek munosabatda bo‘lsak-da, ulardan kattalardek harakatlarni kutmasligimiz zarur, chunki unda hali tajriba yo‘q. Bolalarni hurmat qilish, ularning borligi ota-ona uchun cheksiz quvonch berishini his qildiradi bilish zarur. Ba’zi otalar bolasi biror ishni uddalay olmasa uni masxara qilishadi va kamsitishadi, bu juda noto‘g‘ri ish bo‘lib ertaga bu ota-onaning o‘ziga qaytadiva bolaning ota-onaga bo‘lgan hurmatiga putr yetkazadi. Bolaning har bir savollariga sabr-toqat bilan atroflicha javob berish, bola o‘z fikrlarini bildirayotganda uni oxirigacha tinglashga odatlanish lozim. Bolaga baqir-chaqir qilmaslik, oiladagi muammolarning alamini undan olmaslik kerak.

Barcha zamonaviy oilalardagi ota-onalar farzand tarbiyasida albatta yaxshilikni niyat qilishadi, ammo ularda pedagogic va psixologik bilim yetishmasligi tufayli tanlagan uslub va usullarda xatolik bo‘ladi. Shuning uchun ham har bir ota-ona bola tarbiyasida albatta ta’lim tashkilotlari bilan hamkorlik asosida ish yuritishsa muvaffaqiyatlarga erishadilar.

Ota-ona bolasi bilan ochiq yuzlilik bilan bolasining ko‘zlariga mehr bilan tikilgan muloqotga kirishmog‘i lozim. Bunday muloqot bolada tevarak-atrofdagi kishilarga mehr-muhabbatni va o‘ziga ishonchni kamol toptiradi.

Oilada bolalarning aqliy, jismoniy, axloqiy, estetik, jinsiy tarbiyasiga e’tibor berishdan avval ota-onalar o‘zlarida bunday tarbiyani kamol toptirishlai kerak. Ota-onalar o‘zaro muloqotda so‘zlarni to‘liq va to‘g‘ri talaffuziga ham e’tibor berishlari, bo‘sh vaqtdan samarali foydalanish, dam olishni to‘g‘ri tashkil etishda bolalarning sport bilan shug‘ullanish malakasini oshirish, ijodiy rejalarini ro‘yobga

chiqarish, oilaning iqtisodiy muammolarini hal etish, san’at, badiiy adabiyot bilan oshno bo‘lishga o‘rgatish bolalarning kelgusi hayotida bo‘sh vaqtini to‘g‘ri tashkil etishga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi qonuni 2019 yil 16 dekabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada rag‘batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-3651-sonli qarori, 2018 yil 5 aprel
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 391-son qarori, 2019 yil 13 may.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 802-son qarori, 2020 yil 22 dekabr
5. Eshchanova G. N., Ganiyeva V. Y. “Social adjustment of the preschool child process analysis” International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECS) DOI: 10.48047/INTJECSE/V14I7.179 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 07 2022
6. Mine Izgi “O‘g‘limni tarbiyalayapman” Toshkent, “Turon zamin ziyo” 2014 yil
7. Xadicha Kubro Tongar “Bolalarimiz bilan toptishmaylik” – Toshkent: Yangi asr avlodi. 2022yil